

УДК 355/359.07

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.04.11>

Бериславська Оксана Михайлівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правового забезпечення
Військового інституту Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
ORCID 0000-0002-8785-6623
berislavska@ukr.net

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Анотація

Метою статті є вивчення системи управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва. В межах визначеної мети дослідження основним завданням вбачається розкриття, на основі структурно-функціонального методу, окремих елементів вказаної системи та аналіз їхньої взаємодії і залежності між ними в рамках єдиного цілого.

Наукова новизна статті полягає у використанні структурно-функціонального методу як найбільш прийняттого у дослідженні суб'єктів управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва, оскільки за допомогою визначення компетенції вказаних суб'єктів можливо проаналізувати їх регулюючий вплив на об'єкт управління, а саме на установи, задіяні в процесі підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва як структурні елементи системи військової освіти та безпосередньо на самих фахівців цивільно-військового співробітництва.

Висновки. У статті визначено, що систему цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України очолює Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, яке є органом військового управління Збройних Сил України та одночасно органом, що координує діяльність військових навчальних закладів щодо підготовки фахівців із цивільно-військового співробітництва. Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України є замовником на підготовку фахівців із цивільно-військового співробітництва у вищих військових навчальних закладах та одночасно здійснює управлінські (адміністративно-правові повноваження) у сфері такої підготовки.

Управлінська компетенція – це сукупність правових засобів, які надаються суб'єкту управління (Управлінню цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України) для виконання відповідних функцій (завдань), повноважень у сфері публічного управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва, в тому числі з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників такої підготовки. Компетенція Управління цивільно-військового співробітництва реалізується в актах і діях та включає функції та повноваження, а адміністративні або управлінські повноваження зводяться в основному до вирішення представницьких, організаційних та координаційних питань.

Аргументовано, що для побудови ефективної системи управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва необхідне досягнення таких цілей: 1) створення умов для підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва в рамках програм міжнародного співробітництва, а також запровадження системи підготовки військових фахівців для системи цивільно-військового співробітництва у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти; 2) створення кадрового резерву з військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, які мають досвід цивільно-військового співробітництва, для їх оперативного використання в інтересах забезпечення діяльності Збройних Сил України; 3) розробка стандартів діяльності груп цивільно-військового співробітництва та протоколів дій у штатних ситуаціях взаємодії; розробка структури та механізму залучення цивільного потенціалу в інтересах діяльності Збройних Сил України.

Ключові слова: цивільно-військове співробітництво, система цивільно-військового співробітництва, системний підхід, структурно-функціональний метод, управлінська компетенція.

Beryslavska Oksana M.,
PhD in Law, Assistant professor,
Military Law Department,
Military Institute of Taras Shevchenko
National University of Kyiv
ORCID 0000-0002-8785-6623
berislavska@ukr.net

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF THE MANAGEMENT SYSTEM OF CIVIL AND MILITARY COOPERATION PROFESSIONALS EDUCATION

Abstract

The objective of this paper is to study the training system of specialists in civil-military cooperation. Within the defined objective of the study, the main task is to disclose, based on the structural-functional method, the individual elements of this system and to analyze their interaction and the relationship as a whole.

The scientific novelty of the article is to use the structural-functional method as the most suitable for studying subjects of management of training specialists in civil-military cooperation. By defining the competence of these subjects it is possible to analyze their regulatory impact on the object of management, namely, institutions involved in the process of training civil-military cooperation specialists as a structural element of the military education system, and directly to specialists in civil-military cooperation.

Conclusions. The application of a systematic approach made it possible to establish that the system of civil-military cooperation of the Armed Forces of Ukraine is headed by the Armed Forces of Ukraine Directorate of Civil-Military Cooperation. It is an Armed Forces of Ukraine military management institution and at the same time a body, that coordinates the activities of military educational institutions for the training of civil-military cooperation specialists.

The administrative competence is a set of legal means that are provided to the subject of management (Armed Forces of Ukraine Directorate of civil-military cooperation) for the fulfillment of the respective functions (tasks), authorities in the field of public administration of training of civil-military cooperation specialists, including the provision of the rights, freedoms and legitimate interests of participants in such training. The competence of the Directorate of civil-military cooperation is realized in acts and actions and includes functions and powers, still administrative or managerial powers are reduced mainly to the resolution of representative, organizational and coordination issues.

The following objectives must be achieved on purpose to establish an effective system for civil-military cooperation education: 1) to create conditions for the training of civil-military cooperation personnel within the framework of international cooperation programs, as well as the establishing of training military specialists for the civil-military cooperation in military training institutions; 2) creation of a Armed Forces servicemen and employees reserve who have experience of civil-military cooperation for their use in of the Armed Forces of Ukraine; 3) development of civil-military cooperation standards and protocols in regular interaction situations; development of structure and mechanism of civilians involvement for the Armed Forces of Ukraine.

Key words: civil-military cooperation, civil-military cooperation system, system approach, structural and functional method, management competence.

Постановка проблеми. Системний підхід дозволяє нам уявити цілісну систему цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України (далі – ЦВС ЗСУ) в єдності її елементів. Систему цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України очолює Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, яке є ор-

ганом військового управління Збройних Сил України та одночасно органом, що координує діяльність військових навчальних закладів щодо підготовки фахівців із цивільно-військового співробітництва. У цьому аспекті слід відмітити, що саме Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України є замовником на підготовку

фахівців із цивільно-військового співробітництва у вищих військових навчальних закладах та одночасно здійснює управлінські (адміністративно-правові повноваження) у сфері такої підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади проблематики управління військовою освітою були предметом наукових досліджень О. Безносок, С. Полторака, О. Устименко та інших вчених. Зубчик О. присвятив своє дослідження структурно-функціональному аналізу управління сферою вищої освіти в Україні. Питанням цивільно-військового співробітництва, зокрема в системі зв'язків Збройних Сил України з інститутами громадянського суспільства присвячені роботи І. Коропатніка. На необхідність удосконалення системи підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України звернули увагу у своїх працях В. Школяренко, Ю. Призиглей, А. Яковенко, О. Кремешний.

Проте, вивчення системи управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва із використанням структурно-функціонального методу не було предметом окремого дослідження, зокрема і щодо управлінської компетенції Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України.

Метою статті є вивчення системи управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва. В межах визначеної мети основним завданням вбачається розкриття, на основі структурно-функціонального методу, окремих елементів вказаної системи та аналіз їхньої взаємодії і залежності між ними в рамках єдиного цілого.

Виклад основного матеріалу. Якість виконання завдань ЦВС на пряму залежить від наявності чіткої концепції Цивільно-військового співробітництва і системи управління Цивільно-військового співробітництва, якісної підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва та забезпечення заходів ЦВС фінансовими та матеріальними ресурсами [1, с. 51]. Саме тому колектив авторів-дослідників цивільно-військового співробітництва вказує на таку залежність у програмі підготовки фахівців ЦВС: наскільки повно програма підготовки відображає реальний зміст речей, настільки якісними будуть управлінські рішення у питаннях

цивільно-військового співробітництва, які, своєю чергою, сприятимуть забезпеченню безпеки своїх військ, створенню необхідних умов для виконання ними завдань та якнайшвидшому наближенню до кінцевої мети миротворчої місії, що в більшості випадків передбачає створення мирного та безпечного середовища на теренах минулого збройного конфлікту і, відповідно, вивід військ [1, с. 51].

У першу чергу слід навести ключову тезу, яка пропагує європейські освітні стандарти та базується на тому, що «університет майбутнього має стати закладом самоуправління, в якому академічна свобода, право вибору та високий рівень особистої та інституційної відповідальності стануть нормою, а якість освіти, рівень наукових досліджень та інноваційних впроваджень стане показником поступу суспільства у напрямі забезпечення стійкості» [2, с. 48].

Погоджуємося з цією думкою, але враховуючи одне застереження, яке стосується саме самоуправління вищих навчальних закладів. Ми вважаємо, що вищі військові навчальні заклади, зокрема ті, що функціонально підвідомчі Департаменту військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики Міністерства оборони України за умови їх підпорядкованості статутам та особливим умовам навчання не можуть повною мірою бути автономними та діяти на засадах самоуправління.

Саме тому ми вважаємо за доцільне проаналізувати систему управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва, виходячи із сутності структурно-функціонального методу.

Насамперед, слід звернутися до поняття структурно-функціонального методу, який здебільшого розуміють як підхід в описі і поясненні систем, при якому досліджуються їхні елементи і залежності між ними в рамках єдиного цілого; окремі соціальні явища виконують визначену функцію у підтримці і зміні соціальної системи. Кожен елемент цієї структури виконує визначені функції, що задовольняють потреби системи. Діяльність елементів системи програмується загальною структурною організацією, займаними ними позиціями і виконуваними ролями [3].

Продовжуючи думку, автори відмічають, що структурно-функціональний метод є од-

нією з найважливіших форм застосування цього методу в дослідженні управлінських явищ і процесів. Сутність його полягає у розділенні складного об'єкта на складові частини, вивченні зв'язків між ними та у визначенні притаманних їм специфічних функцій (ролей), спрямованих на задоволення відповідних потреб системи управління персоналом з урахуванням цілісності останньої та її взаємодії із зовнішнім середовищем [3].

Зубчик О. А. відзначає, що в Україні функціонує складна система державного управління вищою освітою, яка включає загальнодержавний та регіональний рівні. Владні повноваження отримали також суб'єкти, які не є органами влади. Функції державного управління розподілено між органами галузевої компетенції і органами функціональної компетенції. Створено незалежний громадський орган, що стежитиме за якістю освіти, – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [4, с. 5].

Устименко О. вказує на специфіку системи військової освіти, яка є складовою системи Воєнної організації держави в цілому та Збройних Сил України зокрема. З огляду на це, науковець визначає державне управління системою військової освіти як практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на систему військової освіти, що спирається на владну силу держави, з метою впорядкування системи військової освіти, її збереження або перетворення, зумовлений об'єктивними потребами держави щодо розвитку Збройних Сил України з метою забезпечення їх функціонування і поступального розвитку [5, с. 120].

Як зазначає Безносок О. О., управління військовою освітою є складовою частиною державного управління. Воно забезпечує взаємодію управлінських органів, військових навчальних закладів, наукових та науково-методичних установ, інших організацій і установ як єдиного цілого з метою виконання поставлених перед ними завдань з підготовки фахівців для ЗС та інших військових формувань держави [6, с. 17].

Про специфіку управління системою вищої військової освіти пише Полторак С. Т., він, зокрема вважає, що управління системою вищої військової освіти відзначається організаційною культурою, характерною для воєнних організацій, яскраво вираженою су-

бординаційною моделлю відносин, контролюваною розстановкою управлінських кадрів тощо. При цьому управління системою вищої військової освіти може відзначатися значним масштабом дії, бюрократичністю, ієрархічністю, лінійністю, уніфікованістю, консерватизмом, закритістю, опором до нововведень, тривалістю отримання результатів праці, власне, вони можуть проявитися не одразу і важко вимірюватися традиційними способами [7, с. 2].

Разом з тим Полторак С. Т. називає управління військовою освітою пріоритетним напрямком функціонування системи військової освіти в Україні та визначає такі його складові: підпорядкування військових навчальних закладів командувачам видів збройних сил, відносно широка діяльнісна автономія; оптимальність функцій і структур управління; акцентованість та гнучкість управління; чіткість ієрархічної структури органів управління, відсутність функціонального дублювання; широкий спектр автономних повноважень ієрархічних структур управління [8, с. 314].

Погоджуємося з думкою вчених, що на сьогодні вже є очевидною необхідність створення та постійного удосконалення відповідної системи підготовки як українських миротворців в цілому, так і фахівців за окремими напрямками, таких як ЦВС, які для Збройних Сил України є специфічними і потребують більш ретельної уваги в організації та здійсненні підготовки [1, с. 46]. У цьому аспекті слушною є думка Полторака С. Т., який наголошує на необхідності удосконалення структури підготовки військових фахівців за рівнями та ступенями вищої військової освіти, спеціальностями та спеціалізаціями відповідно до потреб Збройних Сил України [9, с. 66].

Ми вважаємо структурно-функціональний метод найбільш прийнятним саме для дослідження суб'єктів управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва ще і тому, що за допомогою визначення компетенції вказаних суб'єктів можливо проаналізувати їх регулюючий вплив на об'єкт управління, а саме на установи, які задіяні в процесі підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва як структурному елементу системи військової освіти та безпосередньо самих фахівців ЦВС.

Як зазначає Ю. Тихомиров, суб'єкти управління відрізняються наявністю загальних функцій та цілей, єдністю принципів їх утворення, побудови та діяльності, структурною єдністю, співвідпорядкованістю та іншими ієрархічними зв'язками і відносинами, необхідністю прийняття суворо зумовлених управлінських рішень, узгодження їх між собою [10, с. 45].

У межах нашого дослідження ми розглядаємо Управління ЦВС Збройних Сил України саме як суб'єкт управління, а отже виникає необхідність дослідити його управлінську (адміністративну) компетенцію, зокрема ті повноваження та функції, що безпосередньо стосуються управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва.

З цього приводу доцільно згадати твердження Кисіль З. Р. та Кисіль Р. В., які відмічають, що адміністративна правоздатність органів державної влади визначається їх компетенцією, якою наділяється кожен із них при утворенні. Компетенція органу фіксує коло здійснюваних ним управлінських функцій і обсяг необхідних для їх реалізації повноважень (обов'язків і прав). Фактично, адміністративна правоздатність органу управління окреслює коло його юридично-владних повноважень, що дають йому можливість брати участь в адміністративно-правових відносинах. При цьому, зазвичай, органи управління зобов'язані вступати в адміністративно-правові відносини, які відіграють роль основного засобу практичної реалізації належної їм компетенції [11, с. 40].

Згідно зі словником термінів і понять з державного управління В. Малиновського, компетенція – це сукупність предметів відання та повноважень (прав і обов'язків), які надаються суб'єкту управління (органу або посадовій особі) для виконання відповідних завдань і функцій та визначають його місце в апараті державного управління. Компетенція державно-владним шляхом встановлює обсяг і зміст діяльності суб'єкта державного управління з одночасним розмежуванням його функцій і функцій інших суб'єктів як по вертикалі, так і по горизонталі управлінської системи [12].

Досліджуючи поняття компетенції, І. Бачило пропонує визначати його у широкому і вузькому (власному) розумінні. У першому випадку компетенція включає, окрім функ-

цій, також місце органу в системі управління, його завдання, об'єкти відання, коло діяльності, повноваження і відповідальність. Другий випадок передбачає компетенцію, що складається безпосередньо з прав та обов'язків органу [13].

Отже, компетенція поєднує в собі певну сукупність елементів, одні з яких є визначальними, в той час як інші відіграють допоміжну роль для визначення адміністративного (управлінського) статусу органу управління. Ми вважаємо, що ключовими об'єктами для дослідження компетенції є такі її складові, як функції та повноваження. Саме вони визначатимуть коло завдань органу управління та в кінцевому підсумку відобразатимуть сукупність управлінських актів та дій такого органу.

Проаналізувавши зміст поняття «функції управління» констатуємо, що наукою не запропоновано єдиного усталеного підходу з цього приводу. Одні вчені дотримуються думки про те, що дана категорія є складовою змісту управлінської діяльності, що характеризується певною самостійністю, однорідністю, складністю та стабільністю владно-організуючого впливу суб'єкта управління, спрямованого на забезпечення життєво значущих потреб об'єкта управління [14, с. 748], інші вважають її основним напрямом і змістом діяльності суб'єкта [15, с. 39].

У науці державного управління функції органів виконавчої влади розглядаються як їх управлінський вплив на об'єкти управління, який у нових умовах полягає не в прямому адмініструванні, а в орієнтуванні, забезпеченні ресурсами і засобами для досягнення цілей і завдань, які стоять перед об'єктами управління. Причому змістом функціонування системи органів виконавчої влади є організаційно-управлінська, виконавчо-розпорядча діяльність на основі і на виконання законів з метою забезпечення повсякденної діяльності держави і її розвитку та забезпечення функціонування і розвитку всього суспільного організму (побудови і розвитку громадського суспільства) [16, с. 204; 17, с. 26].

Таким чином, функції органу управління завжди відповідають головному напрямку його діяльності та/або визначають шляхи досягнення стратегічних цілей. Завдання, своєю чергою, є засобами досягнення стратегічних цілей, і вони є конкретизованими за-

лежно від напрямку їх реалізації. Отже, через розкриття завдань і функцій Управління ЦВС Збройних Сил України можна систематизувати повноваження цього органу, зокрема ті, що стосуються напряму підготовки фахівців із цивільно-військового співробітництва.

Досліджуючи питання публічної служби, О. Я. Лазор та О. В. Хорошенко констатують, що структури й інституції, наділені повноваженнями, наділені також обов'язками щодо їх здійснення. Об'єднання прав і обов'язків державних інституцій у формі їх повноважень діє як правообов'язок, що не можна не реалізувати в суспільних інтересах [18, с. 17].

Як слушно зазначає Т. О. Коломоєць, у публічному управлінні існування зобов'язань поза правами і навпаки – прав поза зобов'язаннями позбавлено будь-якого сенсу [19, с. 61].

Враховуючи те, що наші наукові пошуки орієнтовані саме на систему управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва, видається доцільним розглянути лише ті повноваження, які безпосередньо пов'язані саме із цим напрямком діяльності.

Основним органом управління в системі цивільно-військового співробітництва є Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, створене в системі Генерального штабу за стандартами НАТО. Управління призначене для забезпечення сприятливих умов діяльності Збройних Сил України шляхом координації діяльності з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України з центральними органами виконавчої влади, міжнародними, благодійними та гуманітарними організаціями, військовими та дипломатичними представництвами іноземних держав, місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, військовими формуваннями, правоохоронними органами, Державною спеціальною службою транспорту, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування відповідно до законів України з питань цивільно-військового співробітництва.

Управління знаходиться у прямому підпорядкуванні начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України через заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України (згідно з розподілом повноважень) [20].

Відповідно до наказу Генерального штабу Збройних Сил України від 16.05.2011 року № 90 на Управління покладається організація цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України; проведення заходів з формування позитивної громадської думки щодо діяльності Збройних Сил України, зокрема під час участі в антитерористичних операціях, під час введення правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, операцій з підтримання миру і безпеки та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та участь в аналізі соціально-політичної, економічної, релігійної, демографічної, екологічної, санітарно-епідеміологічної обстановки та прогнозування її впливу на виконання військовими частинами (підрозділами) Збройних Сил України завдань за призначенням.

Досвід залучення управління до заходів із формування у населення України позитивної громадської думки вказав на необхідність розробки спільних планів співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України з органами державної влади, міжнародними та неурядовими організаціями перед застосуванням сил та засобів збройних сил за призначенням [20].

Повноваження Управління визначені у Положенні про Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, затвердженому Наказом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.02.2015 р. № 34.

Зі змісту Положення випливає логічний висновок про те, що основні функції цивільно-військового співробітництва пов'язані з відновленням нормальних процесів життєдіяльності населених пунктів в районах проведення антитерористичної операції. Такі функції полягають, у тому числі, у сприянні відновленню порушених внаслідок ведення бойових дій прав, свобод та інтересів громадян України [20].

Разом з тим, до основних завдань служби ЦВС віднесені: здійснення аналізу соціально-політичної, економічної, релігійної, демографічної, екологічної, санітарно-епідеміологічної обстановки в районах дислокації (застосування) підрозділів Збройних Сил України, проведення навчань (міжна-

родних навчань), розташування підрозділів збройних сил інших держав, узагальнення інформації щодо обстановки в районах підготовки та застосування військ (сил); участь у розробці оперативних (бойових) документів щодо планування та застосування військ (сил) у частині, що стосується цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України; планування заходів цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України з питань організації та підтримання взаємодії з органами державної і місцевої влади, військовими формуваннями та правоохоронними органами, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, збройними силами інших держав в мирний та воєнний час; організація супроводження виконання заходів (проектів) цивільно-військового співробітництва в Україні та країнах перебування українського національного контингенту, оцінка результативності та вжиття заходів щодо підвищення їх ефективності [20].

У районі проведення антитерористичної операції / операції Об'єднаних сил представники цивільно-військового співробітництва надають допомогу керівникам органів військового управління, командирам військових частин (підрозділів) Збройних Сил України по вивченню можливостей цивільної інфраструктури, що може бути використана в інтересах Збройних Сил України, визначенню морально-психологічного стану населення та оцінки його впливу на умови виконання покладених завдань [21].

Для вирішення комплексних завдань невійськового характеру управлінню було надано можливість мати доступ до певних інформаційних ресурсів і таким чином в його компетенції з'явився ще один з інструментів – право одержувати в установленому законодавством порядку від структурних підрозділів Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та органів військового управління, міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи і матеріали, користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, в тому числі урядовими.

За час проведення антитерористичної операції представники служби цивільно-вій-

ськового співробітництва взяли на себе вирішення питань по організації цивільно-військового співробітництва з представниками міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого та регіонального самоврядування, дипломатичних представництв України в інших державах, керівних органів та структурних осередків політичних партій і громадських організацій, керівних органів ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій та НАТО. За їх координації до відновлення регіону було залучено такі організації, як МЧКХ, Хелло траст, Норвежську раду з питань біженців при організації ООН, Лікарів без кордонів та інші [21].

На сьогодні Управління представляє інтереси Збройних Сил України в державних органах, органах місцевого самоврядування, міжнародних, державних, громадських організаціях в Луганській та Донецькій областях.

Для врахування досвіду провідних країн щодо використання цивільного ресурсу в інтересах Збройних Сил України Управління залучається до розробки пропозицій щодо реалізації у Збройних Силах України державної інформаційної, гуманітарної та безпекової політики, а також формування позитивної громадської думки щодо заходів, які здійснюються Урядом України та Збройними Силами України.

З цією метою розроблено проект Концепції розвитку цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, в якому визначені завдання ЦВС залежно від етапів здійснення діяльності:

На етапі планування на систему цивільно-військового співробітництва покладається:

- оцінка та аналіз цивільного середовища, прогнозування можливого його впливу на спроможність виконання завдань військовими частинами (підрозділами, національними контингентами) Збройних Сил України;

- налагодження контактів із представниками органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями, релігійними організаціями, представниками приватного бізнесу, окремими громадянами для створення атмосфери взаєморозуміння;

- формування довідкової бази матеріально-технічних спроможностей району,

які можливо використовувати в інтересах Збройних Сил України (варіанти розквартирування військ (сил), промислово-технічні майданчики, місця можливого збереження арсеналів, місця доступу до джерел питної води, електроенергії, спроможності місцевих медичних закладів щодо прийому військово-вслужбовців);

- підготовка громадської думки, інформування населення щодо дій військ (сил), проведення роз'яснювальної роботи;

- розробка пропозицій командирам всіх ланок щодо врахування особливостей ментальності місцевого населення, розробка методів та засобів впливу на нього [22].

На етапі застосування Збройних Сил України на систему цивільно-військового співробітництва покладається:

- збір, аналіз та надання інформації командирам щодо обстановки в районі виконання завдань із альтернативних джерел щодо цивільного середовища;

- виявлення та аналіз критичних факторів, які можуть мати негативний вплив на результати виконання завдань Збройних Сил України;

- оцінка можливого впливу оперативної обстановки, діяльності військ (сил) на умови життя та настрої місцевого населення (використання соціальних об'єктів в інтересах Збройних Сил України, обмеження пересування місцевого населення, перелік населених пунктів, ділянок місцевості, що підлягають евакуації);

- забезпечення формування необхідних матеріально-технічних та соціально-побутових умов для дій підрозділів із максимальним урахуванням інтересів місцевого населення;

- використання цивільних ресурсів в інтересах військових підрозділів (залучення волонтерської допомоги, залучення національних, міжнародних донорів; організація та координація добровільної підтримки військ місцевим населенням);

- розробка та вирішення завдань інформаційних та психологічних операцій сумісно з профільними підрозділами Збройних Сил України, Службою безпеки України, державними та недержавними засобами масової інформації;

- визначення критичних об'єктів інфраструктури та організація їх захисту;

- встановлення та підтримка відносин із територіальними громадами, місцевими лі-

дерами та вразливими соціальними групами у місцях дислокації;

- сприяння діяльності міжнародних та національних гуманітарних місій;

- надання допомоги представникам органів виконавчої влади у виконанні їхніх функцій шляхом організації взаємодії та координації з командирами підрозділів Збройних Сил України;

- контроль у взаємодії з органами військової служби правопорядку в Збройних Силах України за дотриманням військовослужбовцями національних, етнічних традицій місцевого населення;

- встановлення відносин довіри між представниками цивільного населення, органів виконавчої влади, Збройними Силами України [22].

На етапі постконфліктного врегулювання на компонент цивільно-військового співробітництва покладається:

- залучення та координація реалізації соціальних та гуманітарних проектів гуманітарними організаціями;

- координація діяльності по відновленню порушеної інфраструктури внаслідок ведення бойових дій;

- координація та організація діяльності міжнародних місій з гуманітарного розмінування територій;

- надання допомоги представникам органам виконавчої влади з відновлення соціального управління регіоном [22].

Висновки. Вищевикладене дає підстави стверджувати, що управлінська компетенція – сукупність правових засобів, які надаються суб'єкту управління (Управлінню ЦВС) для виконання відповідних функцій (завдань), повноважень у сфері публічного управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва, в тому числі з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників такої підготовки. Компетенція Управління цивільно-військового співробітництва реалізується в актах і діях та включає функції та повноваження, а адміністративні або управлінські повноваження зводяться, в основному, до вирішення представницьких, організаційних та координаційних питань.

Отже, для побудови ефективної системи управління підготовкою фахівців необхідно досягти таких цілей: 1) створення умов для підготовки фахівців цивільно-військового

співробітництва в рамках програм міжнародного співробітництва, а також запровадження системи підготовки військових фахівців для системи цивільно-військового співробітництва у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти; 2) створення кадрового резерву із військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, які мають досвід цивільно-військового співробітництва для їх оперативного використання в інтересах забезпечення діяльності Збройних Сил України; 3) розробка стандартів діяльності груп цивільно-військового співробітництва та протоколів дій у штатних ситуаціях взаємодії; розробка структури та механізму залучення цивільного потенціалу в інтересах діяльності Збройних Сил України.

Список використаних джерел:

1. Школяренко В. В., Призиглей Ю. І., Яковенко А. В., Кремешний О. І. Удосконалення системи підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2012. Випуск 1 (30) С. 46–51.
2. Мельниченко А. А., Тютюнникова М. М. Управління у сфері вищої освіти в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства: філософський аспект. *Вісн. НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2012. Вип. 2. С. 44–50.
3. Воронкова В. Г., Беліченко А. Г., Попов О. М. та ін. Управління людськими ресурсами: філософські засади: навч. посібник для ВНЗ / ред. В. Г. Воронкова; ЗДІА. Київ : Професіонал, 2006. 567 с.
4. Зубчик О. А. Структурно-функціональний аналіз управління сферою вищої освіти в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 3(54). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/2/04.pdf> (Дата звернення: 04.04.2019).
5. Устименко О. Модель системи державного управління військовою освітою України. *Вісник Національної академії державного управління*. 2011. Вип. 2. С. 115–123. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-17.pdf> (Дата звернення: 04.04.2019).
6. Безносок О. О. Сучасні теоретичні підходи до управління військовою освітою. *Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 2. С. 13–18.
7. Полторак С. Т. Методологія державного управління системою вищої військової освіти. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2(57). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/1/05.pdf> (Дата звернення: 04.04.2019).
8. Полторак С. Т. Перспективні напрямки розвитку державного управління системою вищої військової освіти України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2017. Вип. 2. С. 309–315. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_2_40 (Дата звернення: 04.04.2019).
9. Полторак С. Т. Проблеми державного управління системи вищої військової освіти та шляхи їх вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 63–66.
10. Тихомиров Ю. А. Курс адміністративного права и процесса. Москва, 1998. 347 с.
11. Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право: навчальний посібник. Київ : Алерта; ЦУЛ, 2011. 696 с.
12. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Атіка, 2005. 240 с.
13. Бачило І. Л. Функции органов управления (правовые проблемы оформления и реализации). Москва : Юрид. лит., 1976. 125 с.
14. Сурмін Ю. П., Бакуменко В. Д., Михненко А. М. та ін. Енциклопедичний словник з державного управління. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
15. Лебідь Н. В. Адміністративно-правовий статус державних інспекцій в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004. 185 с.
16. Авер'янов В. Б., Цветков В. В., Копейчиков В. В. та ін. Державне управління в Україні. Навчальний посібник. К., 1999. 432 с.
17. Загальні основи державного управління: організаційно-правові аспекти: навчальний посібник. Чернівці, 2003. 70 с.
18. Лазор О. Я., Хорошенко О. В. Публічна служба в Україні: компетенції та повноваження : монографія. Частина II. Хмельницький: Вид-во ХГПА, 2009. 440 с.
19. Коломоець Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

20. Цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України / Офіційний веб-сайт. URL: <https://cimic.com.ua/functions> (Дата звернення: 04.04.2019).

21. Коропатнік І. М. Адміністративно-правові засади взаємодії громадянського суспільства і ЗСУ : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 519 с.

22. Коропатнік І. М. Взаємодія громадянського суспільства і Збройних Сил України: адміністративно-правові засади: монографія. Київ : «МП Леся», 2016. 412 с.

References:

1. Shkoliarenko, V. V., Pryzyhlei, Yu. I., Yakovenko, A. V., Kremeshnyi, O. I. (2012). Udoskonalennia systemy pidhotovky fakhivtsiv tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva u Zbroinykh Sylakh Ukrainy. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho universytetu Povitrianykh Syl*, Vyp. 1(30), 46–51 [in Ukrainian].

2. Melnychenko, A. A., Tiutiunnykova, M. M. (2012). Upravlinnia u sferi vyshchoi osvity v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku suspilstva: filosofskyi aspekt. *Visn. NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika*, Vyp. 2, 44–50 [in Ukrainian].

3. Voronkova, V. H., Belichenko, A. H., Popov, O. M. ta in. (2006). *Upravlinnia liudskymy resursamy: filosofski zasady: navch. posibnyk dlia VNZ* / red. V. H. Voronkova; ZDIA. Kyiv: Profesional [in Ukrainian].

4. Zubchuk, O. A. (2016). Strukturno-funktsionalnyi analiz upravlinnia sferoiu vyshchoi osvity v Ukraini. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 3(54). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/2/04.pdf> (Last accessed: 04.04.2019) [in Ukrainian].

5. Ustyenko, O. (2011). Model systemy derzhavnoho upravlinnia viiskovoiu osvitoiu Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia*, Vyp. 2, 115–123. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-17.pdf> (Last accessed: 04.04.2019) [in Ukrainian].

6. Beznosiuk, O. O. (2013). Suchasni teoretychni pidkhody do upravlinnia viiskovoiu osvitoiu. *Psykhologo-pedahohichni nauky*, 2, 13–18 [in Ukrainian].

7. Poltorak, S. T. (2017). Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia systemoiu

vyshchoi viiskovoi osvity. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 2(57). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/1/05.pdf> (Last accessed: 04.04.2019) [in Ukrainian].

8. Poltorak S. T. (2017). Perspektyvni napriamky rozvytku derzhavnoho upravlinnia systemoiu vyshchoi viiskovoi osvity Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seriiia : Derzhavne upravlinnia*, Vyp. 2, 309–315. URL: [http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7\(17\)/38.pdf](http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol7(17)/38.pdf) (Last accessed: 04.04.2019) [in Ukrainian].

9. Poltorak, S. T. (2017). Problemy derzhavnoho upravlinnia systemy vyshchoi viiskovoi osvity ta shliakhy yikh vyrishennia. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 20, 63–66 [in Ukrainian].

10. Tikhomirov, Yu. A. (1998). *Kurs administrativnogo prava i protsesa*. Moskva [in Russian].

11. Kisil, Z. R., Kisil, R. V. (2011). *Administratyvne pravo: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Alerta; TsUL [in Ukrainian].

12. Malynovskyi, V. Ya. (2005). *Slovyk terminiv i poniat z derzhavnoho upravlinnia*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

13. Bachilo, I. L. (1976). *Funktsii organov upravleniia (pravovye problem oformleniia i realizatsii)*. Moskva: Yurid. lit. [in Russian].

14. Surmin, Yu. P., Bakumenko, V. D., Mykhnenko, A. M. ta in. (2010). *Entsyklopedychnyi slovyk z derzhavnoho upravlinnia*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].

15. Lebid, N. V. (2004). Administratyvno-pravovy status derzhavnykh inspektsii v Ukraini: dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.07. Kharkiv [in Ukrainian].

16. Averianov, V. B., Tsvietkov, V. V., Kopieichikov, V. V. ta in. (1999). *Derzhavne upravlinnia v Ukraini. Navchalnyi posibnyk*. Kyiv [in Ukrainian].

17. *Zahalni osnovy derzhavnoho upravlinnia: orhanizatsiino-pravovi aspekty: navchalnyi posibnyk*. (2003). Chernivtsi [in Ukrainian].

18. Lazor, O. Ya., Khorosheniuk, O. V. (2009). *Publichna sluzhba v Ukraini: kompetentsii ta povnovazhennia*. Chastyna II. Khmelnytskyi: Vyd-vo KhHPA [in Ukrainian].

19. Kolomoyets, T. O. (2011). *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi*

kurs: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

20. Tsyvilno-viiskove spivrobitnytstvo Zbroinykh Syl Ukrainy. *Ofitsiyni veb-sait*. URL: <https://cimic.com.ua/functions> (Last accessed: 04.04.2019) [in Ukrainian].

21. Koropatnik, I. M. (2016). *Administratyvno-pravovi zasady vzaiemodii*

hromadianskoho suspilstva i ZSU: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv [in Ukrainian].

22. Koropatnik, I. M. (2016). *Vzaiemodii hromadianskoho suspilstva i Zbroinykh Syl Ukrainy: administratyvno-pravovi zasady*. Kyiv: «MP Lesia» [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 29 квітня 2019 р.